

'Ik heb een boodschap die u in uw bestaan bedreigt'

In gesprek met Patrick van Schie

Door Dick Both

Hij is een overtuigd tegenstander van religieus bijzonder onderwijs. Bijzonder onderwijs dat een levensbeschouwing aan de leerlingen wil opdringen, behoort niet door de overheid gesubsidieerd te worden. Het belemmert kinderen om zelf keuzes te maken en is een sta in de weg om de integratieproblematiek op te lossen. Patrick van Schie, directeur van het wetenschappelijk bureau van de VVD, windt er geen doekjes om: 'Het reformatorisch onderwijs probeert een bijbelse overtuiging aan een andere generatie op te dringen. Daar heb ik fundamenteel moeite mee.'

Van Schie bezocht als kind het rooms katholieke onderwijs, al was het katholieke gehalte ervan niet hoog. Zijn aversie tegen religieuze bijzondere scholen is dan ook niet gebaseerd op een vervelende ervaring uit het verleden. Van Schie: 'Het is ontstaan vanuit een bezinning op de vraag wat wel en niet in het onderwijs thuishoort volgens de liberale traditie. Ook in het kader van de problemen rondom integratie. Achter mijn standpunt zit een persoonsvormend ideaal. In mijn visie dienen liberalen te staan voor ontplooiing van kinderen die in staat zijn om als volwassenen eigen keuzes te maken. Eén van de redenen dat ik tegen het huidige artikel 23 van de Grondwet pleit, is dat een kind op een zo zuiver mogelijke wijze kennis moet kunnen maken met de verschillende zienswijzen op het leven. Hiermee zeg ik niet dat er geen ruimte mag zijn voor één godsdienst en levensbeschouwing in het privé-domein. Maar binnen de reguliere lestijd is het van groot belang dat leerlingen kennis kunnen nemen van de verschillende godsdienstige overtuigingen.'

Objectiviteit

Maar de lessen over wereldgodsdiensten en religieuze stromingen dan die gegeven worden op de reformatorische scholen? Van Schie veert op. 'Ik heb op uitnodiging lessen bijgewoond op de Jacobus Fruytier scholengemeenschap in Apeldoorn. We werden gastvrij ontvangen en het bezoek was aangenaam, maar wat ik zag en hoorde tijdens de lessen bevestigde mijn beeld van het reformatorisch onderwijs. Het is gezien de grondslag van de school logisch en consistent dat het onderwijs doordrenkt is van één religieuze overtuiging. Het zou vreemd zijn als dit anders was. Maar ik vind het tegelijk onwenselijk. Elke vorm van objectiviteit ontbreekt en de visie van de man of vrouw voor de klas wordt de leerlingen opgedrongen waardoor het maken van een eigen keuze onmogelijk wordt gemaakt.'

Pluriformiteit

Het is onwenselijk om vanuit een bepaalde overtuiging les te geven, zo meent Van Schie. 'In het onderwijs gaat het er niet om de overtuiging die jij hebt over te dragen op kinderen. In het privé-domein is dat prima, maar onderwijs is een publiek domein. De overheid financiert het onderwijs; daarom moet er neutraliteit heersen.' Maar is dit wel mogelijk? Kun je opvoeden zonder overtuiging? Van Schie meent van wel. Hij ziet twee categorieën. Allereerst de ouders. Hier gaat Van Schie niet over, zo geeft hij aan. 'De ouders hebben een enorme hoeveelheid tijd om hun kinderen op te voeden zoals zij dat willen.' Maar de school dient, in de optiek van Van Schie, 'een platform te zijn van pluriformiteit waar leerlingen leren om uiteindelijk eigen keuzes te maken. Een kind kan immers pas kiezen als het eerlijk kennis heeft gemaakt met anderen. Ik zie het onderwijs als een periode van 25 of 30 uur per week waarbij het kind even vrij is van invloeden die toch al op hem inwerken; leerlingen krijgen van huis uit al heel wat mee. Ik vind ook dat de religieuze of uit de religie voortkomende culturele normen of gebruiken binnen de school niet mogen spelen. Het is onwenselijk als een meisje op een islamitische school verplicht wordt op school een hoofddoek te dragen. Leerlingen moeten leren dat dit niet perse noodzakelijk is.'

DDR

Leidt principieel pluriformiteitsdenken niet tot onverschilligheid? Hebben de afgelopen decennia van keuzevrijheid voor iedereen niet juist geleid tot desintegratie? Van Schie meent van niet. 'Ik reik materiaal aan. Daaruit kan gekozen worden. Ik wil niet de 'keuze' van de DDR: kiezen uit één artikel in de winkel. Leerlingen moeten weten waar ze uit kunnen kiezen. Zonder die basis kun je nooit tot een keuze komen. Natuurlijk voor een 7-jarige leerling op een andere manier als voor een 18-jarige. Er moet een geleidelijke groei plaatsvinden. Waar je naar toe moet werken is dat de 18-jarige in staat is zelf een debat te voeren en tot een keuze kan komen.' In zijn redentatie maakt de liberaal nadrukkelijk onderscheid tussen zaken die in het private domein liggen en zaken waar de staat zich mee moet bemoeien. Neem bijvoorbeeld de openstelling van winkels op zondag. Natuurlijk mag je persoonlijk bezwaar hebben tegen winkelen op zondag. Maar daarom hoeft de politiek zich er nog niet mee te bemoeien. Je hoeft toch zelf niet op zondag naar de winkel? Of neem prostitutie. Privé kun je hier van alles van vinden. En als je er moeite mee hebt, dan maak je er geen gebruik van.'

Integratie

Het religieus bijzonder onderwijs staat een verdergaande integratie van bevolkingsgroepen in de weg, vindt Van Schie. 'Als je kijkt naar het islamitisch onderwijs zie je leerlingen uit een totaal andere cultuur, die niet of nauwelijks interacteren met autochtone medelanders en dus geen kennismaken met de Nederlandse cultuur. Integratie is niet hetzelfde als assimilatie. Mensen hoeven hun achtergrond niet op te geven. Maar het is wel zaak dat ze voldoende van de Nederlandse samenleving in zich opnemen. Dat ze kennis maken met aspecten die men van huis uit niet mee krijgt. De school is bij uitstek de plaats waar kinderen uit verschillende culturen elkaar ontmoeten.' Van Schie erkent dat zaken als het huisvestingsbeleid in de grotere steden ook aandacht vragen. Maar dit doet niets af van de belangrijke rol die het onderwijs kan spelen. 'We moeten jong beginnen. Nu zitten jongeren tot hun 18e jaar in een afgezonderd milieu en krijgen voortdurend de boodschap dat ze behoren tot een samenleving in de samenleving. We laten veel kansen lopen.'

Slachtoffer

Kan Van Schie zich voorstellen dat binnen het reformatorisch onderwijs het gevoel leeft dat dat onderwijs het slachtoffer dreigt te worden van de islamitische emancipatiegolf? Van Schie: 'Ik denk zelf dat er principiële bezwaren zijn tegen het reformatorisch onderwijs. Tegelijkertijd is het de vraag of hierover een hard punt gemaakt zou worden als er geen islamitisch onderwijs was. Ik erken dat het vraagstuk rondom de vrijheid van onderwijs een stuk minder hoog op de agenda zou staan als het alleen om reformatorisch en rooms-katholiek onderwijs zou gaan. Ik begrijp de zorgen.' De directeur van de Telderstichting hecht geen waarde aan de geestelijke vrijheid, zo zegt oud-GPV-voorman Schutte elders in dit themanummer. 'Het tegendeel is waar', aldus Van Schie. 'Het gaat me om de positie van het kind. Ik beschouw het kind niet als verlengstuk van de ouder. Nee, ik wil ruimte creëren om het kind te laten genieten van de geestelijke vrijheid. De grondslag van de reformatorische scholen is gebaseerd op de keuze van de ouders. Het is mij om de geestelijke vrijheid van het kind te doen en niet die van de ouders om die vrijheid voor hun kind in te vullen. Ik start bij het individu.'

Kiezen

Van Schie verwacht niet dat artikel 23 van de Grondwet de komende tien jaar zal wijzigen. 'U kunt gerust zijn met een kabinet met het CDA en de ChristenUnie. De vraag is wel in hoeverre bijzondere scholen gedwongen zullen worden een percentage andersdenkende leerlingen op te nemen. Overigens vind ik dit niet logisch. Ik wil van het duale stelsel af, maar zolang het er is mogen scholen in mijn optiek zelf bepalen wie ze toelaten en wie niet. Als je kiest voor dit stelsel moet je bijzondere scholen die ruimte laten. Uitholling ervan vind ik onwenselijk. Dat noem ik polderen.' De liberale denker beseft dat hij geen prettige boodschap heeft voor het reformatorisch onderwijs. 'Ik heb een boodschap die u in uw bestaan bedreigt. Maar ik herhaal dat ik geloof dat bijzonder levensbeschouwelijk onderwijs kinderen niet de gelegenheid geeft om te kiezen.'

Dick Both is hoofdredacteur van DRS Magazine